

Wprowadzenie

Zacznijmy od uwagi pomieszczonej w klasycznej książce Anny Wieczorkiewicz: „Apetyt na nowe doznania wydaje się jedną z ważniejszych cech współczesnego człowieka. W refleksji nad kulturą konsumencką pragnienie nowości stanowi problem centralny. Nie wynika [ono – M.J., M.P.] z naruszenia dobrostanu jednostki spowodowanego konkretnym brakiem. Wiąże się z określonymi wzorcami doznań zmysłowych, których dana osoba zdolna jest doświadczać, i ze zdolnością wyobrażenia sobie samej przyjemności”¹. Smak podróży „odbytej i przebytej” wydaje się dzisiaj odpowiedzią – także czytelniczą – na zmysłowe pragnienia i przyjemności, jakie współcześnie wciąż jeszcze zaoferować może literatura. Wyczerpana w swych postmodernistycznych zabawach, nastawiona na metaliterackie „fitness reading” zatracą coś, co stanowiło niezbywalny element lektury dawnej, nakierowanej na poznanie „geografii humanistycznej”, karmionej ciekawością otaczającego świata. Nieprzypadkowo – z głębokości owego kryzysu – woła dzisiejszy *homo viator*: „Podróżować znaczy żyć. A w każdym razie żyć podwójnie, potrójnie, wielokrotnie”². Głoszona przez Andrzeja Stasiuka skryptoralna (podróżować to także mapować literacko to, czego się doświadcza „w drodze”) obietnica pomnożonego istnienia w trybie „on the road” nie musi się ziścić. Warto jednak tropić ślady owej marszruty...

Oczywiście mamy pełną świadomość, iż pragnienia człowieka współczesnego, związane z niesłabnącym apetytem na „smakowitą opowieść”, coraz częściej zaspokajane są poza obrębem gmachu, któremu na imię: „literatura piękna”. Wizualnie

---

1 A. Wieczorkiewicz (2008): *Apetyt turysty. O doświadczeniu świata w podróży*. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków, s. 295.

2 A. Stasiuk (2006): *Fado*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, s. 39.

atrakcyjne, pobudzające aktywność wyobraźni „migotliwe i kolorowe” narracje, serwuje od lat: dobre kino, telewizyjny serial, immersyjna gra komputerowa. Przesycony digitalnym światłem, odurzony ofertą postępującego pochodzenia *simulacrum* dzisiejszy widz szuka w tradycyjnych formach pisanych odtrutki na toksyny wszechobecnego „fiction”. I znajduje ją – w trybie literackiego: „non-fiction”.

Aby więc rozpoznać główne wektory owego społecznego zainteresowania (trendu?), trzeba zjawisku bliżej się przyjrzeć, problem – precyzyjnie określić. Interesować nas zatem będzie maksymalnie szerokie spektrum tematów poruszanych w ramach konkretnych beletryzowanych „opowieści podróźnych” (od dawnych epickich „trawelogów przygody” – po współczesne „eskapady” pozwalające lepiej rozumieć siebie/innych) oraz niefikcyjnych, zbliżonych ku estetyce współczesnego reportażu realizacji, takich autorów jak np. Fiore, Mikołajewski, Smoleński, Czaja, Aleksijewicz czy Talia. Efektem badawczych „sprawdzeń” pierwszego ciągu tematycznego pozostają studia poświęcone: tekstualnym motywom „podróży i podboju w siedemnastowiecznej poezji epickiej” (Giulia Dell’Aquila) oraz wybranym aspektem prozy Julii Blackburn, gdzie przemieszczenie na linii Wielka Brytania (Suffolk) – Liguria (Włochy) pozwala na przeprowadzenie pogłębionej „refleksji Autorki nad własną Innością w stosunku do społeczności”, stanowiącej podróźny punkt dojścia (Aleksandra Łasińska).

Drugi wektor wyznaczają artykuły dedykowane: trudnym tematom migracji (Magdalena Horodecka), eksploracjom włoskiego „południa” (Alessandro Ajres), nieoczekiwanej („północnej”) obecności Montanelliego i Malapartego w Finlandii (Antonio Sciacovelli), kalabryjskim tajemnicom „topografii występnej” (Giulia Kamińska Di Giannantonio), wnikaniu w zakamarki totalitarnego państwa (Simone Guagnelli), technice reporterskiej zmarłego niedawno Pawła Smoleńskiego, pozwalającej zdobywać w odległych „fragmentach świata” wiedzę przydatną w świadomym, etycznym życiu – a także pomocną w animowaniu „politycznej czujności”, gwarantującej nieraz zwyczajne ocalenie człowieczeństwa (Monika Wiszniowska). Kwestię „narracji hybrydowej”, zawieszoną między „reportażem a pamiętnikiem zbiorowym” – w odniesieniu do Autorki *Czasów secondhandu* – tropi Iryna Shylnikova.

Całość projektu uzupełniają teksty – pomieszczone w *Variach* i *Dyskusjach, omówieniach, glosach* – poświęcone kwestiom „poszukiwania i wyrażania” włoskiej tożsamości narodowej (Katarzyna Kwapisz-Osadnik) oraz przybliżeniu literackiego śledztwa, jakiego w swej powieści dziennikarskiej dokonuje Ezio Mauro, analizując „okoliczności procesowe” ważnego rosyjskiego pisarza-dysydenta Julija Daniela (Anna Mezzina).

Redaktorzy tematyczni numeru
Mariusz Jochemczyk, Miłosz Piotrowiak